

II. ULÁSZLÓ KORA (1490-1516)

1. Hatalomra kerülése

- Hunyadi Mátyás törvényes utód nélkül halt meg, törvénytelen fiát, **Corvin Jánost** pedig a bárók nem kívánták királlyá koronázni
- a trónért a Habsburgok és a Jagellók vetélkedtek, amiből **Jagelló Ulászló** került ki győztesen (megegyezett a bárókkal, Corvin Jánossal és Beatrix királynővel is)

2. Az állami és társadalmi élet válsága Magyarországon:

a) A bárók visszaélései:

II. Ulászló a bárók segítségével lett király, megfélemezésükre nem is gondolhatott.

- a nagybirtokosok tetszésük szerint hurcolhatták el a jobbágyokat; mind a főurak, mind a kisebb nemesi birtokosok **akadályozták a jobbágyok szabad költözködését**.
- A bárók **harcoltak egymással**, de hatalmukat óvták a **köznemességgel szemben is**; a köznemesek állást foglaltak az oligarchia és a Jagellók Habsburg-barát külpolitikájával szemben.

b) A királyi jövedelmek lecsökkenése

- a bányák, vámok jövedelmét és az egyforintos hadiadót a **nagyurak saját zsebükre szedték be**
- az adók kiesése miatt a királyi hatalom másik két fő támasza is megrendül
- a királyhű **hivatalnokok nem kapnak fizetést**, szétszélednek, ami a bárói visszaéléseket növeli csak
- A király pénzért hivatalokat osztogat, városokat zálogosít el, hogy jövedelmét növelje, de kevés sikerrel
- **nincs erős zsoldosserege**, mert nem tudja fenntartani (a fekete sereget szélnek eresztették)

c) A kettős királyválasztás előzményei

- a király képtelen megvédeni a jobbágyokat és köznemeseket, városi polgárokat a bárók önkényétől
- A **köznemesség** tömeges részvétele mellett, az **1505-ös rákosi országgyűlésen** kimondták: ha Ulászló fiúörökös nélkül hal meg, **csak magyart fognak királlyá választani**.
- A **főnemesek** viszont a gazdag tartományokat és a császári trónt birtokló **Habsburgokban látták a sikeres törökellenes harc zálogát**. Unszolásukra a király, II. Ulászló **kettős házassági szerződést kötött a Habsburgokkal** (Jagello Annát Habsburg Ferdinánddal, Habsburg Máriát Jagello Lajossal jegyezték el) 1507-ben, megújítva 1515-ben.)

d) A jobbágyi terhek növekedése, a Dózsa-parasztháború előzményei

- A nemesek és egyháziak **vám- és révmentességet** élveztek, ezzel előnyben voltak a piacra szállító jobbágysággal szemben; ráadásul számtalan új belső (gyakran törvénytelen) **vámhelyet állítanak** fel, ezzel növelve a jobbágyok terheit;
- Törvények korlátozták a **marhakereskedelmet** (ebből is a bárók akartak hasznot húzni), hajtók (hajdúk) százaai váltak munkanélkülivé;
- Szabad közszekelyeket próbáltak jobbágysorba süllyeszteni – emiatt a **székelység fegyveres ellenállása**;
- Törvényi tiltással megszüntették a parasztok vadászati jogát;
- **Megnyirbálták a mezővárosok kiváltságait** (személyenként fizetendő adó, gabona és borkilenced követelése);
- Előrehaladt a **zselléresedés**;
- az országban sok helyen **elbocsátott katonák raboltak**, fosztogattak;
- **éhínség, pestisjárvány** pusztított;
- A **főpapság világi pompája**, gazdagsága, ellenszenves, erőszakos hatalma ellenszenvet vált ki; megfogalmazódik több helyen, hogy a török Isten büntetése az erkölcstelen életmód és a széthúzás miatt.

A gyenge királyi hatalomhoz két anekdota is kapcsolható:

- Ulászló gúnyneve: **Dobzse** László
- a **lacikonyha** elnevezése

3. A Dózsa vezette parasztháború

a) Bakócz Tamás keresztes háborút hirdet

- Bakócz Tamás esztergomi érsek Hunyadi Mátyás alatt **paraszti sorból** emelkedett föl
- Mátyás halála után **főkancellár**, a királyi tanács hangadója, **Ulászló egyik fő támasza** (ő szabadítja meg Beatrixtól)
- 1512-ben fontos diplomáciai feladatokat ellátva tartózkodott Rómában, várva II. Gyula pápa halálát. Egy Medici-herceggel **vetélkedett a pápai trón elnyeréséért**, de végül veszített, ellenfele X. Leó néven foglalta el helyét
- Az új pápa, hogy vetélytársát eltávolítsa Rómából, megbízta **törökellenes keresztes hadjárat szervezésével**. Bakócz a keresztes hadjárat tervét 1514. márc. végén ismerteti a magyar királyi tanácsban (nem lelkesednek a bárók), a pápai bulla kihirdetésére Budán 1514. virágvasárnapján (ápr. 9-én) került sor.
- Vezéri megbízást a törökellenes harcokban kitűnt **Székely Dózsa György** kapott. Dózsa székely származású végvári vitéz volt, aki Nándorfehérvárott bajvívások hőseként tűnt fel. 1514-ben egy félelmetes hírű török legyőzése után pénzjutalmat és nemesi címet kapott a királytól. Híre miatt nevezték ki április végén a török ellen küldendő had vezérének.

b) Keresztes háborúból parasztfelkelés

- Pest közelében, **Rákos mezején** gyülekezett a sereg, (jobbágyok, zsellérek, városi plebejusok, szegényebb nemesek, hajdúk) – összlétszámuk hamarosan **40.000 fő** lett.
- A nemesség aggodalommal figyelte a gyülekezést (közeledtek a **nyári mezőgazdasági munkák**, ezért lehetőség szerint **akadályozták jobbágyaik bevonulását**), a Pest környéki vármegyék nemességének szervezkedése a pesti keresztes tábor ellen;
- Bakócz a nemesség követelésére május 15-én **betiltja a további toborzást**, majd II. Ulászlóval egyetértésben a keresztes hadjárat megkezdését is...
- Fordulat az események menetében: a keresztesek **meggyőződése, hogy a nemesség készakarva akadályozza a török elleni harcot**, egyben célja a jobbágyság veszte. Mezőtúrnál összeütközés támad a keresztesek és a nemesség erői között.

c) A parasztháború fő eseményei

- Dózsa alföldi seregének előőrse **Apátfalvánál** vereséget szenved a Csáky Miklós csanádi érsek vezette nemesi seregtől.
- Még aznap éjjel (május 24-én) a keresztes főszereg rajtaüt **Nagylaknál** a győzelmet ünneplőkön, paraszti győzelem, Csáky és több társának karóba húzása
- II. Ulászló hadszervezése a parasztsereg ellen (május végén, június elején) – a **keresztesek pesti tábor**a június 1-jén leteszi a fegyvert.
- Dózsa előrenyomulása a Délvidéken: Arad, Temesvár térségében
- **Temesvár ostroma**: a Délvidék egyik erőssége másfél hónapi ostrom után végveszélybe került;
- **nemesi összefogás a pórok ellen**: Temesvár védője **Báthori István nádor**, a főnemesi párt vezetője. Kénytelen segítséget kérni vetélytársától, **Szapolyai János erdélyi vajdától**, a köznemesi párt vezérétől;
- Szapolyai a paraszti főerők ellen vonult, s Temesvár falainál győzelmet aratott. A felkelők vezérkara Dózsával az élen már az ütközet elején fogságba esett.
- Az utolsó összecsapások július végéig folytak: az erdélyi **Lőrinc pap** serege Biharnál szenvedett vereséget (öt magát Kolozsvárott égették meg).

d) Megtorlás:

- **Kivégzések**: **Dózsa tüzes trónja**, marcangoltatása, felnégyelése és akasztása; tömeges karóba húzások; büntető törvényhozás;
- **Országgyűlés 1514. októberében**: a bosszú jegyében
- a parasztoktól **megvonták a szabad költözködés jogát**;
- évente egy forint **pénzadót** kötelesek jobbágyok és zsellérek fizetni uraiknak;
- **megemelték a robotot** (ingyenmunka);
- a jobbágyokkal tartó papokat börtönbe vetették;
- többé nem emelkedhet fel jobbágyszármazék főpapi méltóságra (**Bakócz–ellenes törvény**);

Az országgyűlési határozatok belekerültek **Werbőczy István** ítélmester joggyűjteményébe, melyet a király megbízásából készített, **Hármaskönyv (Tripartitum)** címmel. Bár a király nem szentesítette a határozatokat, a gyakorlatban alkalmazták.